

Dyslexiebeleid Zaanlands Lyceum augustus 2014

1. Inleiding

De meest geaccepteerde definitie van dyslexie is:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren van en het accuraat toepassen van het lezen en of spellen op woordniveau.

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- lezen en of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingsafspraken);
- snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken;
- snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.¹

De mate waarin leerlingen last hebben van dyslexie kan verschillend zijn. Dyslexie komt voor in verschillende varianten. Leerlingen kunnen problemen ondervinden op lees- of spellingsniveau. Veel leerlingen met dyslexie op havo/vwo-scholen kunnen compenseren door hun cognitieve capaciteiten. Leerlingen worden op het Zaanlands Lyceum afhankelijk van hun problematiek ingedeeld in categorieën (zie paragraaf 3).

De school faciliteert de leerlingen en stimuleert de leerling zelf oplossingen te vinden, zodat de leerling gemotiveerd blijft en hierdoor meer succes zal hebben. De leerling is zelf verantwoordelijk voor zijn leerproces. Een leerling met dyslexie zal een maximale inspanning moeten leveren en optimaal gebruik moeten maken van de faciliteiten, die hem worden aangeboden.²

2. Dyslexietest en dyslexiehulp

Het Zaanlands Lyceum test niet standaard alle leerlingen in het eerste leerjaar, maar alleen leerlingen van wie het vermoeden bestaat dat zij dyslectisch zijn. Bij deze leerlingen voert de dyslexiecoördinator een voortest uit. Aan de hand hiervan wordt bepaald of de leerling verder getest gaat worden bij een externe instantie. Indien de test wordt afgenomen op initiatief van de school, komen de kosten voor deze test voor 50% voor rekening van de ouders en voor 50% voor de school.

Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen een dyslexiepas, waarop de faciliteiten staan aangegeven waar zij recht op hebben. Afhankelijk van de ernst van de dyslexie worden de leerlingen ingedeeld in een van de drie categorieën (zie paragraaf 3).

Bij Nederlands en de moderne vreemde talen zijn voor deze leerlingen afspraken gemaakt over de aftrek van spellingfouten (Dit geldt voor leerlingen uit categorie 2 en 3).

¹ "Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs 2004"

² Een begrippenlijst is opgenomen in bijlage 1

Deze houden in:

- Bij lees- en luistertoetsen spelen de spellingsfouten geen rol.
- Er wordt onderscheid gemaakt in verschillende soorten spelfouten, zoals echte dyslectische fouten en spelfouten gerelateerd aan regels. Dit heeft consequenties voor de mate van aftrek van spellingsfouten.
- Dyslectische fouten en spelfouten die te herleiden zijn als klankfout worden **niet meegerekend** als spelfout.
- Spelfouten die gerelateerd zijn aan regels (bijvoorbeeld meervouden, werkwoordspelling, enz) tellen **wel** mee.
- Bij spellingstoetsen Nederlands geldt dezelfde norm voor alle leerlingen.

3. Verschillende dyslectische categorieën

De mate van dyslexie kan per leerling verschillen, hetgeen betekent dat de bijbehorende faciliteiten ook kunnen verschillen. Om aan alle leerlingen recht te doen, is het van belang om de ernst en de vorm van dyslexie af te bakenen. Het Zaanlands Lyceum onderscheidt drie categorieën:

Categorie 1:

Het betreft leerlingen die als gevolg van de dyslexie een tempoprobleem hebben. Ze lezen langzamer, maar zijn veelal ook minder snel in het verwerken van informatie.

Faciliteiten:

- Deze leerlingen hebben recht op tijdverlenging.
- Deze leerlingen hebben recht op toetsen in het lettertype Arial 12 of als de toetsen in een ander lettertype zijn aangeleverd, een vergroting.
- Deze leerlingen krijgen een dyslexiepas (kleur geel).

Categorie 2:

Het betreft leerlingen die als gevolg van dyslexie last hebben van een tempo- en een spellingsprobleem. Ze lezen langzamer, zijn veelal minder snel in het verwerken van informatie en hebben daarnaast grote moeite met de spelling.

Faciliteiten:

- Deze leerlingen hebben recht op tijdverlenging.
- Deze leerlingen hebben recht op toetsen in het lettertype Arial 12 of als de toetsen in een ander lettertype zijn aangeleverd, op een vergroting.
- Deze leerlingen hebben recht op de aangepaste spellingsaftrek (zie paragraaf 2).
- Deze leerlingen krijgen een dyslexiepas (kleur oranje).

Categorie 3:

Het betreft leerlingen die als gevolg van de dyslexie een zeer ernstige tempo- en een spellingsprobleem hebben. Ze lezen beduidend langzamer, zijn beduidend minder snel in het verwerken van informatie en hebben daarnaast zeer grote moeite met de spelling. Aantoonbaar is dat deze leerlingen een lees- en spellingsachterstand van meer dan een jaar hebben (DLE van 45 of minder voor technisch lezen en spelling). Ook kan het leerlingen betreffen die naast dyslexie nog andere problemen ondervinden, bijvoorbeeld problemen in het autistische spectrum.

De leerlingen in categorie 3 hebben vaak ook in het primair onderwijs problemen ondervonden als gevolg van hun dyslexie. Het hele proces van leren lezen en spellen kwam hier moeilijk op gang. Ook hebben deze leerlingen al een dyslexieverklaring gekregen in het primair onderwijs.

Faciliteiten:

- Deze leerlingen hebben recht op tijdverlenging.
- Deze leerlingen hebben recht op toetsen in het lettertype Arial 12 of als de toetsen in een ander lettertype zijn aangeleverd op een vergroting.
- Deze leerlingen hebben recht op de aangepaste spellingsaftrek (zie paragraaf 2).
- Deze leerlingen hebben recht op het gebruik van een laptop, gebruik van een reading pen, digitale boeken, gebruik van een Daisyspeler voor thuis.
- Deze leerlingen hebben recht op één mondelinge toets per vak per periode (geldt voor Nederlands en de moderne vreemde talen), altijd in overleg met de vakdocent.
- Deze leerlingen krijgen een dyslexiepas (kleur rood).

In de onderbouw wordt in eerste instantie geen gebruik gemaakt op school van het programma Kurzweil, omdat van dyslectische leerlingen verwacht wordt dat zij zich eerst maximaal inspinnen om goede resultaten te behalen. Leerlingen moeten laten zien dat ze alles geprobeerd hebben en van de toegekende faciliteiten gebruik maken, zoals verlenging van tijd, de aangepaste spellingsaftrek, het gebruik van digitale boeken en een laptop. Als aantoonbaar is dat maximale inspanning geleverd is en de resultaten zijn niet toereikend, dan kan het gebruik van Kurzweil worden aangevraagd via de afdelingsleider. De directeur beslist.

Wat betreft het aanschaffen van extra hulpmiddelen en de betaling hiervan zijn de ouders zelf verantwoordelijk.

4. Procedure dyslexie

Om ervoor te zorgen dat dyslectische leerlingen de faciliteiten krijgen waar ze recht op hebben, is een procedure ontwikkeld. De volledige procedure is opgenomen in bijlage 2. Hieronder staat een samenvatting.

Dyslectische leerlingen vanuit Primair Onderwijs of andere scholen

Leerlingen die instromen vanuit het Primair Onderwijs of andere scholen zorgen ervoor dat het Zaanlands Lyceum tijdig in het bezit is van de officiële dyslexieverklaring, zodat zij ingedeeld worden in de juiste categorie met bijbehorende faciliteiten (zie paragraaf 3).

Leerlingen, van wie het vermoeden bestaat dat ze dyslectisch zijn

Wanneer het vermoeden bestaat dat een leerling dyslectisch is, wordt deze leerling besproken tijdens de leerlingbespreking. Wanneer het team aanleiding ziet, neemt de dyslexiecoördinator een voortest af.

Mocht de voortest het vermoeden van dyslexie bevestigen, dan zal de dyslexiecoördinator een officiële dyslexietest laten afnemen.

5. Ontheffing moderne vreemde talen

Onderbouw

In de onderbouw kan geen vrijstelling verleend worden voor een van de moderne vreemde talen. In uitzonderlijke gevallen kan de directeur beslissen dat de dyslectische leerling een aangepast programma volgt voor Frans en/of Duits.

Hiertoe dienen de ouders/verzorgers van de leerling een schriftelijk verzoek in bij de afdelingsleider. De afdelingsleider verzamelt informatie om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- is er een officiële verklaring dat de leerling een taalgerelateerde stoornis heeft?
- vormt deze stoornis al sinds het eerste leerjaar een ernstig probleem voor het behalen van goede resultaten?

- heeft de leerling tot dan toe een maximale inspanning geleverd en optimaal gebruik gemaakt van de faciliteiten die hem zijn aangeboden?
- lijkt het erop dat de stoornis van de leerling een serieuze bedreiging vormt voor de haalbaarheid van het diploma?

Indien het antwoord op een van deze vier vragen *niet positief* is, wordt het verzoek afgewezen. De afdelingsleider stelt de ouders dan hiervan op de hoogte.

Indien het antwoord op al deze vragen positief is, wint de afdelingsleider advies in bij het gehele docententeam en overlegt met de directeur.

De directeur beslist of de leerling een aangepast programma volgt voor Duits en/of Frans.

Ontheffing tweede moderne vreemde taal op het atheneum

In het derde leerjaar kiezen de leerlingen welk profiel ze in de Tweede Fase willen volgen. Elk profiel bestaat uit een gemeenschappelijk deel, een profieldeel en de vrije ruimte.

Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum zijn wettelijk verplicht om in het gemeenschappelijk deel naast Engels een tweede moderne vreemde taal te kiezen. Op het Zaanlands Lyceum maakt de leerling een keuze tussen Frans en Duits.

De wet geeft scholen de ruimte om in bijzondere gevallen leerlingen in de bovenbouw van het atheneum ontheffing te verlenen voor de tweede moderne vreemde taal. Dit is mogelijk indien een leerling een stoornis heeft die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuigelijke stoornis die effect heeft op taal (artikel 26e WVO). De school is niet verplicht ontheffing te verlenen. De wet zegt dat het bevoegd gezag, c.q. de directeur, beslist aan wie ontheffing wordt verleend.

Het Zaanlands Lyceum hanteert de volgende procedure voor leerlingen die in aanmerking willen komen voor het verlenen van ontheffing van de tweede moderne vreemde taal:

De ouders/verzorgers van de leerling dienen (uiterlijk maart in het derde leerjaar) een schriftelijk verzoek in bij de afdelingsleider.

De afdelingsleider verzamelt informatie om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- is er een officiële verklaring dat de leerling een taal gerelateerde stoornis heeft?
- vormt deze stoornis al sinds het eerste leerjaar een ernstig probleem voor het behalen van goede resultaten?
- heeft de leerling tot dan toe een maximale inspanning geleverd en optimaal gebruik gemaakt van de strategieën en faciliteiten die hem zijn aangeboden?
- lijkt het erop dat de stoornis van de leerling een serieuze bedreiging vormt voor de haalbaarheid van het atheneumdiploma?

Indien het antwoord op een van deze vier vragen *niet positief* is, wordt het verzoek afgewezen. De afdelingsleider stelt de ouders op de hoogte.

Indien het antwoord op al deze vragen positief is, wint de afdelingsleider advies in bij het gehele docententeam.

De afdelingsleider brengt zijn bevindingen over aan de directeur.

De directeur beslist of de leerling ontheffing krijgt van de tweede moderne taal en stelt de ouders op de hoogte.

Indien de directeur besluit de leerling ontheffing te verlenen, moet de tweede moderne vreemde taal worden vervangen door een ander vak met een studielast van tenminste 440 uren. De school bepaalt of de leerling een keuze uit vervangende vakken wordt geboden of dat een vak wordt voorgeschreven. In beide gevallen moet het vak in te roosteren zijn.

Aanpassingen examen³

De mogelijkheden voor aanpassingen bij het examen worden hieronder opgesomd. Een bepaalde aanpassing bij het examen wordt alleen ingezet indien deze aanpassing gedurende de voorafgaande schoolperiode ook ingezet is geweest. Het kan gaan om:

1. Aanpassing in tijd. Bij het centraal examen gaat het hier om een verlenging van de desbetreffende toets met ten hoogste 30 minuten. (categorie 1)
2. Auditief aanbieden van het examen. Dit gebeurt op een computer met speciaal geleverde software. Het Zaanlands Lyceum biedt dit als mogelijkheid aan bij de schoolexamens en het Centraal Schriftelijk Examen voor leerlingen die zijn ingedeeld in categorie 3.

³ Protocol dyslexie Voortgezet Onderwijs – Aanpassingen bij het centraal examen, schooljaar 2005

Bijlage 1 Begrippenlijst

Kurzweil	Dit is een systeem dat geschreven taal omzet in spraak.
Dyslexiepas	Een kaart waarop de faciliteiten staan aangegeven.
MVT	Moderne vreemde talen.
DLE-score	Didactische Leeftijds Equivalent. Leerlingen in groep 8 zonder dyslexie hebben een DLE van 55.
Brus-leestest	Gedurende 1 minuut lezen van woorden, oplopend in moeilijkheidsgraad.
Daisyspeler	Speler die geschreven taal omzet in spraak.
Reading pen	De ReadingPen is een microcomputer in de vorm van een pen die Nederlandse en Engelse woorden kan scannen en uitspreken.
Remedial teaching	Extra ondersteuning voor de leerling.
LTO-reglement	Reglement bij het leerstof- en toetsoverzicht.
Tweede fase-toetsen	Toetsen die afgenomen worden in de bovenbouw havo, vwo.
CE	Centraal Examen.

Bijlage 2 Procedure dyslexie

Leerlingen die instromen met een dyslexieverklaring

Voor elke leerling op het Zaanlands Lyceum die in het eerste leerjaar instroomt, wordt door de basisschool een overdrachtsformulier ingevuld. Dit overdrachtsformulier bevat onder meer de "DLE-score" voor spellen, begrijpend lezen en technisch lezen. Indien leerlingen een dyslexieverklaring hebben, ontvangt het Zaanlands Lyceum die ook. Deze gegevens worden door de afdelingsleider gecontroleerd, verzameld en de leerlingen worden in overleg met de dyslexiecoördinator ingedeeld in een van de drie categorieën met bijbehorende faciliteiten.

De dyslexiecoördinator informeert alle docenten welke leerlingen dyslectisch zijn via het personeelsbulletin. Tevens ontvangen de docenten van de dyslexiecoördinator adviezen hoe ze de dyslectische leerling het beste kunnen begeleiden.

De dyslexiepas wordt via de mentor verspreid. Op de dyslexiepas staat vermeld in welke categorie de leerlingen ingedeeld zijn met bijbehorende faciliteiten. Het gebruik van extra hulpmiddelen is voorbehouden aan leerlingen die vallen in categorie 3 en is gebonden aan regels.

Leerlingen van wie het vermoeden bestaat dat ze dyslectisch zijn

Tijdens de leerlingenbespreking of rapportvergadering inventariseert de leerjaarbegeleider/afdelingsleider, indien de DLE-score of andere signalen daartoe aanleiding geven, of er een voortest moet worden afgenomen door de dyslexiecoördinator.

De mentor vraagt toestemming aan de ouders om een voortest af te nemen.

Indien er toestemming is, neemt de dyslexiecoördinator een spellingsdictee en een Brus-leestest af. Mocht de voortest het vermoeden van dyslexie bevestigen, dan neemt de mentor contact op met de ouders met de vraag of zij akkoord gaan met het uitvoeren van de officiële test en de kosten hiervan; 50% van de kosten komt voor rekening van de ouders. Ook dienen de ouders schriftelijk toestemming te verlenen voor bovenstaande.

De dyslexiecoördinator stuurt de ouders een vragenlijst over het lees- en spellingsverleden van de betrokken leerling en regelt datum en locatie voor een vervolgonderzoek met het onderzoeksbureau "School en Onderwijs Service".

De administratie verstuurt de factuur voor het onderzoek.

Als uit het onderzoek komt dat de leerling dyslectisch is, ontvangt de school een verklaring en geeft de mentor aan het klassenteam door dat de leerling dyslectisch is en in welke categorie de leerling wordt ingedeeld.

De teamleden ontvangen tevens schriftelijk adviezen hoe ze de dyslectische leerling het beste kunnen benaderen.

De dyslexiecoördinator bespreekt met ouders en betrokken leerling het dyslexierapport en deelt de leerling in een categorie met bijbehorende faciliteiten in.

Een kopie van de dyslexieverklaring en de indeling in een categorie wordt opgeborgen in het dossier van de leerling.

De dyslexiecoördinator maakt een aantekening van dyslexie in het leerlingvolgsysteem.

Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor remedial teaching of extra lessen voor hun dyslectische kind.

Voor bijzondere maatregelen tijdens de Tweede Fase-toetsen wordt verwezen naar het LTO-reglement.

De secretaris van het eindexamen draagt er zorg voor dat voor dyslectische leerlingen extra faciliteiten aangevraagd worden bij de Inspectie voor het CE.

Aan het begin van het schooljaar stelt de dyslexiecoördinator het personeel via het personeelsbulletin op de hoogte welke leerlingen dyslectisch zijn.